

Antroposofische Vereniging
i n N e d e r l a n d

Jaarverslag 2009

Inhoud

Inleiding	1
DEEL I: VERENIGINGSLEVEN.....	2
Jaarfeesten en conferenties	2
Landelijke ledeninitiatieven	3
Ledenaantallen, ledengroepen en studiecentra	7
Overige landelijke activiteiten.....	9
DEEL II: VOORWAARDENSCHEPPENDE ACTIVITEITEN.....	12
Bestuur	12
Contacten met organisaties en initiatieven	13
Secretariaat.....	16
Bibliotheek.....	16
Motief en website	17
DEEL III: HOGESCHOOL.....	19
Algemene sectie	20
Sectie beeldende kunsten	22
Sectie cultuurwetenschap en letteren.....	22
Landbouwsectie.....	24
Mathematisch-astronomische sectie.....	25
Medische sectie	26
Sectie voor natuurwetenschap	29
Pedagogische sectie.....	30
Sectie voor sociale wetenschappen	31
Sectie voor Woordkunsten, Muziek en Eurytmie.....	33
DEEL IV: FINANCIËEL JAARVERSLAG 2009.....	35
Toelichting op de jaarcijfers 2009.....	35
Overzicht uitgaven en inkomsten 2009	36
Balans per 31 december 2009	39
Begroting 2010.....	41
Verklaring kascommissie	44

Inleiding

Het jaar 2009 toonde evenals 2008 een bloeiende Antroposofische Vereniging in Nederland. Dit kwam tot uitdrukking in de actieve deelname van een behoorlijk aantal leden aan de conferentie Grondsteenspreuk, de Paas-, Sint Jan- en Adventvieringen, de klassenledenconferentie, de karmaconferentie en de succesvolle opvoeringen van het vierde Mysteriedrama door het Drempeltheater.

Ook de samenwerking met andere organisaties bracht belangrijke evenementen, zoals de conferentie 'Bewustzijn buiten de grenzen' bij de VU in Amsterdam.

Secties van de Hogeschool voor Geesteswetenschap, organiseerden een internationale wiskundeconferentie en een internationale kunstenconferentie.

De contactpersonen van ledengroepen en studiecentra kwamen ook weer twee maal uit het hele land bijeen.

Het ledental daalde enigszins. De Kerstactie liet niets blijken van de kredietcrisis en was weer een groot succes.

Het eerste deel van dit jaarverslag beschrijft het verenigingsleven. Het tweede deel geeft een beeld van de werkzaamheden van bestuur, secretariaat, Motief en landelijke bibliotheek. Het derde deel is gewijd aan het werk in de secties van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap. Het afsluitende vierde deel omvat het financiële jaarverslag.

DEEL I: VERENIGINGSLEVEN

Jaarfeesten en conferenties

In 2009 werden drie landelijke jaarfeesten gevierd. Zij vonden plaats op de Reehorst en werden goed bezocht. De voorbereiding was in handen van verschillende groepen mensen.

Paasviering

Het thema van de paasviering op zaterdag 11 april, was 'De engelen aan het graf'. Een mozaïek van muziek, inleidingen, beeld en recitatie waren op de stille zaterdag een ingetogen en ook feestelijke voorbereiding op Pasen.

Omdat de jaarvergadering een Pinksterthema had was er geen aparte Pinksterviering.

Sint Janviering

Voor het eerst werd landelijk op 27 juni Sint Jan gevierd. De werking van de aartsengel Uriël in de hoogzomertijd lokte velen op 27 juni naar de Reehorst. Het klokkenspel klonk, de Sint Janspreuk werd ge-euritmiseerd, er werd gezongen en geluisterd. De 'werkplaatsen' vonden veelal buiten plaats. Het bijenvolk, het Sintjansslot, een groep bomen, stond in het middelpunt van de belangstelling. Maar ook aan het werk met de djembees en het schilderen in pastel werd met vreugde deelgenomen.

Adventviering

De verkondigingscène uit het Oberufer kerstspel luidde de adventviering in. Tussen inleidingen van Matthijs Chavannes: 'Het licht ontvangen', en die van Maarten Udo de Haes: 'Ontmoeting met Christus tussen hemel en aarde', kon men deelnemen aan werkgroepen, die alle in het teken stonden van de verwachting van de wederkomst van Christus.

Conferentie Grondsteenspreuk.

De conferentie maakte na zeven voorafgaande jaren een nieuwe start. Op 2 en 3 januari kwamen ongeveer 200 leden bijeen in het Ionagebouw om met elkaar te werken aan het thema 'Vriendschap sluiten met de Grondsteenspreuk'. Zoals in elke goede vriendschap is er sprake van wederkerigheid: je werkt met de Grondsteenspreuk en de Grondsteenspreuk werkt met jou.

Hugo Pronk vertelde in een tweeluik over dit proces van vriendschap sluiten en vriendschap ervaren. De conferentie werd weer

verzorgd door klassenlezers en klassenleden, waarbij er in de tien werkgroepen volop ruimte was voor eigen inbreng van de deelnemers. Samen werd gezocht naar manieren om te werken met de spreuk.

Door twee samenwerkende euritmiegroepen werd de spreuk in zijn geheel drie keer ge-euritmiseerd, waarvan één keer met een toelichting door Roel Munniks. In vijf van de tien groepen werd ook euritmie gedaan. In deze achtste conferentie werd erfahrbaar hoe de Grondsteenspreuk in de loop der jaren is gaan leven in de harten van velen.

Karmaconferentie.

De levensloop en het zonnekarma waren thema en uitgangspunt van het werk aan deze derde, en in deze vorm ook laatste, karmaconferentie.

Zoals in de twee voorgaande bijeenkomsten inspireerde een vijfkoppige kerngroep inhoudelijk de toneelgroep en bereidde zij de drie grote voorbereidende bijeenkomsten met de werkplaatsleiders, toneelspelers en muzikanten voor. Deze activiteiten mondden op 2 en 3 oktober uit in een conferentie met 140 deelnemers. In dit toneelstuk vormde de z.g. zonnemuziek een belangrijk onderdeel.

De conferentie in deze opzet was weliswaar de laatste, maar aan- en met karma wordt intensief verder gewerkt!

Landelijke ledeninitiatieven

Conferentie Bewustzijn voorbij de grenzen

Na een voorbereiding van twee jaar vond op 28 februari 2009 de conferentie plaats over de vraag of er een buitenlichamelijk bewustzijn kon bestaan. Het was een vervolg op *Ervaringen met onze pre- en postexistentie* in november 2006, waarover in het jaarverslag van 2007 is bericht.

Vanuit de AViN is het initiatief genomen om deze vervolgonferentie te organiseren in samenwerking met VU-Podium (inmiddels VUconnected), de Christengemeenschap, Stichting Merkawah, Stichting Dr. Elisabeth Kübler Ross en de Soefi Beweging. De voorbereidingen verliepen heel constructief. Op 1 februari moest de mogelijkheid voor inschrijving worden gesloten omdat reeds 800 deelnemers waren aangemeld.

Op 28 februari was de Aula van de Vrije Universiteit in Amsterdam geheel gevuld. Na het openingswoord door Ida Sabelis (VU) besprak Pim van Lommel de resultaten van zijn jarenlange onderzoek naar bijna-dood-ervaringen (BDE) en lichtte hij zijn visie op het bestaan van een 'niet-lokaal bewustzijn' toe. Zie ook zijn boek: 'Eindeloos Bewustzijn'. Van

Lommel vertoonde een DVD van kinderen die vertelden over hun BDE. In de daarop volgende discussie met de VU medici Jeroen Geurts en Wouter Zuurmond bleek niet veel ruimte voor het idee van een zelfstandige geest in een aards lichaam. Er kwamen geen nieuwe gezichtspunten op.

's Middags werd in de 30 werkgroepen hard gewerkt. Na een piano intermezzo door Sylvia Traey sloot Bastiaan Baan de dag af met een voordracht over 'Belevenissen en bestervenissen'. Daarin wees hij op het belang van het leren omgaan met sterven. De deelnemers kwamen vol verwachting binnen; tijdens de dag zakte de stemming niet in en aan het eind leken de verwachtingen vervuld; er werd lang nagepraat. Ook werd gevraagd naar een vervolg. Kennelijk leeft de behoefte bij veel mensen om op dit terrein hun horizon te verruimen.

De bedoeling van de conferentie was dit nieuwe onderzoeksveld van het niet-zintuiglijke bewustzijn bij een breed publiek aan de orde te stellen. Door de samenwerking met VUconnected is dit in ieder geval ook in universitaire kringen bekend geworden. Door de grote belangstelling is, mede door de ontvangen giften, de financiering goed binnen de begroting gebleven.

Drempeltheater

In 2009 heeft het Drempeltheater het vierde Mysteriedrama, 'Het ontwaken van de zielen', in Rotterdam integraal opgevoerd, op 28 maart in het Rudolf Steiner College en op 5 april in het Theater Zuidplein.

Het theater van het RSC biedt niet genoeg comfort voor een voorstelling van 8 uur. Daarom werd besloten ook een opvoering in het Theater Zuidplein te doen. Beide voorstellingen waren zo goed als uitverkocht. De reacties waren zeer positief. Het was voor zowel het gezelschap als de medewerkers van Theater Zuidplein een bijzondere ervaring. Zij hadden niet eerder meegemaakt dat een publiek zo lang, zo stil en aandachtig aanwezig was.

Op verzoek van velen is toen nog een opvoering van het vierde drama gepland in het Theater Zuidplein op 27 maart 2010. Daarmee is het 21-jarige project van het Drempeltheater om de Mysteriedrama's in het Nederlands uit te voeren afgesloten. Na rijp beraad is evenwel besloten opnieuw te beginnen met het eerste drama in 2011. Ook is er een uitnodiging in België op te treden.

In 2010 is het 100 jaar geleden dat Rudolf Steiner het eerste drama 'De poort van de inwijding' schreef. De afronding van 21 jaar project Drempeltheater en 100 jaar Mysteriedrama's, worden gememoreerd in een boek waaraan vanaf december 2009 hard is gewerkt. De ideeën kregen

plotseling vorm en werden door wilskracht en tomeloze energie van vooral Marc Nauwelaerts in daden omgezet. Hij was de volle 21 jaar met de Mysteriedrama's verbonden, schreef vele artikelen en hield voordrachten. Gedurende de heilige nachten schreef hij vijf nieuwe artikelen, zocht illustratiemateriaal, interviewde medewerkers, oud-medewerkers en toeschouwers. Het wordt een boek dat in woord en beeld een kennismaking kan zijn voor een breed publiek met de mysteriedrama's.

Werkgroep Rugdekking vanuit de 'Tafelronde'

Het rugdekkinginitiatief richt zich op ondersteuning van anderen met de eigen kennis, ervaring én talenten. Doel van de Tafelronde is de vorming van een schaal waarin geesteswetenschappelijke studie en maatschappelijke werkelijkheid elkaar kunnen ontmoeten en waarin de geestelijke wereld werkzaam kan worden binnen de vereniging.

Het beeld van de Tafelronde is gebaseerd op de legende van koning Arthur waarin twaalf ridders hun verwondingen voor elkaar zichtbaar maken en zo elkaar helpen met hun genezingsproces.

In het afgelopen jaar hebben twee nieuwe deelnemers zich bij de Tafelronde aangesloten en hebben vier leden, hoewel ze het rugdekkinginitiatief een belangrijke impuls voor de toekomst van de antroposofie vinden, de groep verlaten.

Sinds medio 2009 wordt, met meenemen van de ervaringen van de laatste 10 jaren, een duidelijker relatie met de oorsprong gelegd. Die oorsprong is het geven van ruggesteun aan leden die antroposofie vruchtbaar maken in de maatschappelijke werkelijkheid. Dat betreft vaak, maar niet uitsluitend, initiatiefnemers in de antroposofische werkvelden.

In 2009 werd de zichtbaarheid van het rugdekkinginitiatief verbeterd. Zo is in de sociale sectie een presentatie over rugdekking gegeven en is begonnen met de samenstelling van een brochure. De doelstelling is en blijft, het geleidelijk laten ontstaan van een duurzame rugdekkingcultuur binnen de vereniging.

Werkgroep Antroposofie en Recht

In de eerste helft van 2009 werd in drie bijeenkomsten de behandeling van het boek Theosofie, het thema van het werkjaar 2008/2009, afgerond.

Vervolgens is aan de hand van een soort enquête die onder de actieve leden is gehouden, besloten de groep na een actief bestaan van circa 20 jaar in pralaya te laten gaan, met name omdat de groep te klein bleef en de prioriteiten van de jongere leden elders bleken te liggen. Het archief van de groep is aan de AViN overgedragen en het kleine positieve

kassaldo is aan de AViN geschonken ten behoeve van initiatieven op het gebied van antroposofie en recht. De webpagina is omgevormd tot een ad valvas bord en een platform om contact te houden en om van gedachten te wisselen over ontwikkelingen binnen het werkgebied.

Ledengroep Filosofie & Antroposofie

De ledengroep op zakelijke grondslag 'Filosofie & Antroposofie' is een landelijke ontmoetingsplaats voor leden en introducés die inzichten en ervaringen over de samenhang tussen filosofie en antroposofie uit willen wisselen om zich zo de filosofische grondslagen van de antroposofie meer eigen te maken.

De groep omvatte in 2009 27 deelnemers. Zij komt elke derde zaterdag van de maand bijeen in de Orangerie op het Reehorst terrein. Dan wordt 's ochtends gewerkt aan de hand van een geschreven werk van Rudolf Steiner. Dit seizoen was dat opnieuw het opstel: 'Philosophie und Anthroposophie' (GA35). Jaarlijks wordt de inhoud van het ochtenddeel verder uitgewerkt in een seminar o.l.v. een geschoold denker. In november 2009 werd een seminar met Renatus Ziegler georganiseerd over het jaar- en groepsthema 'Filosofie en Antroposofie' met daarbij een feestelijke jubileummaaltijd wegens het 20 jarig bestaan.

In het middagdeel presenteren de deelnemers een onderwerp naar eigen keuze waardoor zij elkaar in ieders eigen interessegebied beter leren kennen. Dit kan een meer filosofisch onderwerp betreffen, zoals over het menselijk kennen, denken en het ik, of een meer antroposofisch onderwerp, zoals over de spreuk die elke bijeenkomst als opening en afronding wordt uitgesproken.

Vrije Consumenten Vereniging

Representanten van producenten, consumenten, handel en banken gingen dit jaar in het overleg in een hogere versnelling. De Vrije Consumenten Vereniging was betrokken bij deze ontwikkelingen, zij het slechts als katalysator. De vereniging werd een beoordeling gevraagd van de nieuwe ISO 26000-normen voor duurzame productie en handel.

Ze nam deel aan besprekingen met de World Fair Trade Organisation (WFTO), en Consumers International over wereldwijde harmonisatie van duurzame keurmerken.

In Berlijn werd een workshop over 'consumer governance' gegeven op de conferentie van het Consumer Citizen Network (CCN) in samenwerking met Consumers International, EU en de 'UN Decade for Education in Sustainable Development', DESD 2005-2014. De CCN

waarin de vereniging sinds 2005 participeert is nu een adviserende organisatie met de nieuwe naam Partnership for Education and Research about Responsible Living, PERL.

Consumers International is in september begonnen met de introductie van consumentenonderwijs op scholen via onderwijsministeries in vele landen.

Het 'kantoor' is nu gevestigd in Maastricht. De activiteiten in de komende jaren zullen meer en meer internationaal worden. De groep houdt zich niet alleen bezig met het schrijven, netwerken en lobbyen, maar ook geeft ook hulp bij e-learning programma's. Parallel daaraan wordt de ontwikkeling en verdieping van het onderzoek met anderen in de Consumer360 Academy voortgezet.

Ledenaantallen, ledengroepen en studiecetra

Ledenaantallen

De vereniging telde op 31 december 2008 4284 leden, op 31 december 2009 was dit licht gedaald tot 4261. Het aantal vrouwelijke leden bedroeg op die datum 2759, het aantal mannelijke leden 1502.

121 Nieuwe leden traden toe, waaronder 55 verkennende leden en 15 jongerenleden. In 2009 zijn 41 leden overleden, 7 leden vertrokken naar het buitenland, 96 leden zegden hun lidmaatschap op of werden geroyeerd wegens niet voldoen aan art. 7 van de statuten, ondanks herhaalde aanmaningen.

Met leden die hun lidmaatschap opzeggen wordt zo mogelijk contact opgenomen. Als de opzegging om financiële redenen plaatsvindt, wordt gezamenlijk naar een oplossing gezocht omdat dit geen reden mag zijn.

Leden die door ouderdom of ziekte niet meer bewust deel kunnen hebben aan het verenigingsleven worden in overleg met hun verzorgers of bewindvoerders voor de rest van hun levensdagen geregistreerd als rustend lid, zonder verplichtingen.

Het jongerenlidmaatschap en het verkennend lidmaatschap, beide tegen een gereduceerd tarief, bieden de mogelijkheid om de vereniging te leren kennen en een aanspreekpunt te vinden bij respectievelijk de jongerenwerker of een van de ambassadeurs. Er zijn regionaal ambassadeurs die aanspreekpunt zijn voor nieuwe leden gedurende het eerste jaar. In de kleinere regio's vervullen de contactpersonen vaak ook deze taak voor hun regio.

Contactpersonenbijeenkomsten

Twee maal per jaar komen zo'n 40 vertegenwoordigers van lokale ledengroepen, van studiecentra en de z.g. ambassadeurs in Driebergen op uitnodiging van de secretaris van de AViN bijeen om met elkaar het werk inhoudelijk te verdiepen en onderling en met het bestuur ervaringen in het ledenwerk uit te wisselen.

In maart werd onder de titel 'Het spirituele belang van samenwerking door de leden' gesproken over de verschillende karmische stromingen die nu in de antroposofie, ondanks hun verschillende zielestemmingen, met elkaar willen samenwerken, ook als voorbereiding op toekomstige cultuurperioden en hoe dat verzorgd zou kunnen worden in het ledenwerk. In de septemberbijeenkomst richtte men zich op het belang en de opzet van vieringen zoals de jaarfeesten. Onderzocht werd waaraan een viering moet voldoen om een werking naar de geestelijke wereld te hebben en hoe je dat met elkaar voorbereid en er vorm aan geeft.

De bijeenkomsten verlopen in een enthousiaste sfeer waarin men bijna tijd tekort komt om alles uit te wisselen.

Antroposofie in Groningen

De laatste jaren wordt in het jaarverslag van de AViN een plaatselijke groep belicht. Deze keer is het de beurt aan Groningen.

Een zich regiocommissie noemende groep tracht al enige jaren een antroposofisch baken te zijn in het Noorden. Initiatieven leiden erheen en worden uitgestraald naar de provincie. Initiatieven worden er genomen en krijgen gestalte via de eigen inzet van leden en niet-leden. Verbindingen worden gelegd naar de diverse activiteiten en zo wordt antroposofie ook in het Noorden een zichtbaar veld van antroposofische producten.

Michiel Rietveld droeg bij aan een themadag en cursus over BD-landbouw en genetische manipulatie. Een door hem verzorgde voordracht over de sterren en planeten was een succes, niet in het minst door de rollen van de aanwezigen in een kosmische scène mét toepasselijke klanken.

Via de regiocommissie kreeg de ledenavond succesvol gestalte; deze worstelt nu al 3 jaar iedere 14 dagen met de 'Kerngedachten van de antroposofie'. Het einde is in zicht en in 2010 zullen 'Het Evangelie van Johannes' en 'De weg tot inzicht in hogere werelden' de aandacht vragen.

Daarnaast is een studiegroep Natuurwezens actief, en een die de ritmes van de grondsteenspreuk bestudeert en wordt er gewandeld in het teken van de verschillende jaarfeesten.

Een halfjaarlijkse ledenbrief bundelt alle informatie aan de leden, die het werk met hun donaties ad € 1449,- ondersteunden.

Overige landelijke activiteiten

Jongerenwerk

In januari 2009 werden Femke Klein en Ivor Vink (t/m juli) aangesteld als Jongerenmedewerkers en in december 2009 Kirsten Flierman. Vaste onderdelen van het jongerenwerk zijn de maandelijkse digitale nieuwsbrief, negen edities in 2009, en het jongerennieuws voor Motief.

Daarnaast neemt het organiseren van de themadagen 'Antroposofie op Zaterdag' op de derde zaterdag van de maand een vaste plaats in. In februari t/m mei hadden deze geen overkoepelend thema. Vanaf september zijn de sectiecoördinatoren van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap hiervoor uitgenodigd. Thema's hierbij waren: Antroposofie, het antroposofisch mensbeeld in de pedagogie, Pasen en het Christusbewustzijn, Biografie en kunst: Vrijheid en creativiteit, Inspiratie voor jongeren over antroposofie, over kleuren, over de Algemene sectie en de Sectie sociale wetenschappen

Ook zijn er in het hele land studie- en themagroepen voor jongeren opgezet.

Het jongerenwerk bestaat verder uit het onderhouden van contacten, veelal via e-mail, en het organiseren van extra activiteiten, zoals een avond op de WinterVuurplaats (dec 2008) met als thema de Heilige Nachten, de Februaridagen (25 feb. t/m 1 maart, Dornach) met een voorbereidingsdag en een terugkomdag, bezoek van de voorstelling Vishartslag in Scheveningen en hulp bij een studentenontmoetingsdag op 28 maart in Zeist.

Ook werd er een netwerkmiddag voor jongerenorganisaties georganiseerd, een picknick en wandeling en werd deelgenomen aan de jongerenconferentie 360° in Järna (11 t/m 17 juli, Zweden). Er werd samengewerkt met de Magneetgroep, een meditatiewerkplaats voor jongeren over de 'Nebenübungen' georganiseerd door Vera Treffers en Femke Klein en een aantal jongeren woonde de voorstelling 'Faustspuren' in Den Haag bezocht.

Tot slot zijn de jongerenmedewerkers aanwezig geweest bij vieringen van de AViN, is er meegewerkt in de voorbereiding van de Medische Conferentie en hebben zij het onderzoek van de vorming van een Jeugdsectie gevolgd en overleg gevoerd met het bestuur.

Voorzittersoverleg

Deelnemers aan het overleg van werkgebieden met de vereniging zijn de voorzitters van de Antroposofische Vereniging, de Vereniging van vrijescholen, de Nederlandse Vereniging van Antroposofische

Zorgaanbieders en de Vereniging voor Biologisch-Dynamische Landbouw en Voeding.

Er waren vier bijeenkomsten. Het overleg wordt altijd begonnen met een blik op wat er in de diverse organisaties speelt, zodat men van elkaar weet en waar nodig kan afstemmen. Daarnaast kunnen ook inhoudelijke onderwerpen besproken worden. Het eind 2008 gestarte gesprek met als thema 'Toekomstperspectief relatie tussen AViN en BD.-Vereniging' werd voortgezet, ook in een tweetal bilaterale contacten van bestuursdelegaties van BD-Vereniging en AViN.

In de aprilbijeenkomst werd het voorzittersoverleg geëvalueerd, wat resulteerde in het besluit om niet langer professioneel verslag te leggen en om het overleg in een meer informele sfeer te laten verlopen.

Vóór de zomer werd Bart Brandsma van 'Bart Brandsma in media' uitgenodigd om zijn concept visiedocument betreffende de communicatie van de AViN toe te lichten en te bespreken. In de laatste bijeenkomst werd vooral inhoudelijk gewerkt aan het belang van het intuïtieve element in de vormgeving van beleid en praktisch werk in landbouw, therapie en onderwijs.

Actie ELIANT

Nadat in februari 2007 vanuit de AViN ook in Nederland een comité werd gestart met de opdracht om zoveel mogelijk handtekeningen te verzamelen voor de actie die eind 2006 in Dornach was gestart, is er in 2008 en 2009 gestaag verder gewerkt. Het resultaat is veelbelovend. Eind 2009 waren er, dank zij de inzet van heel veel enthousiaste mensen, in Nederland al ruim 150.000 handtekeningen, in Europa ruim 900.000 verzameld. Wereldwijd is het miljoen reeds gepasseerd.

Verwacht wordt dat de actie in juni 2010 kan worden afgerond met een miljoen Europese handtekeningen; hiermee is 'Brussel' formeel opgeroepen rekening te houden met de achterban van alle mensen in Europa die op enigerlei wijze betrokken zijn of gebruik maken van antroposofische werkgebieden. ELIANT staat namelijk voor European Alliance for Applied Anthroposophy. De grote internationale antroposofische koepelorganisaties op het gebied van landbouw, pedagogie, heilpedagogie en geneeskunde hebben zich in deze alliantie aaneengesloten om een duidelijke stem te kunnen laten horen bij de Europese Gemeenschap.

Menselijke waardigheid en individuele ontwikkeling zijn centrale waarden van de Europese cultuur. Aan de ontwikkeling daarvan hebben vele initiatieven voor toegepaste antroposofie al ruim 80 jaar bijgedragen.

Met name op het gebied van pedagogie, geneeskunde, landbouw en heilpedagogie zijn menswaardige werkgemeenschappen van hoge kwaliteit en wereldwijde uitstraling ontstaan. Maar, wetten en regels uit Brussel krijgen steeds meer invloed op het leven binnen nationale grenzen. De Alliantie ijvert ervoor dat voor de burgers van Europa een diversiteit van verschillende levenswijzen en de daarmee verbonden organisaties en ontwikkelingen ook in de toekomst mogelijk blijft.

Het Nederlands comité heeft met hulp van bureau Consonant enthousiast aan deze internationale actie meegewerkt. Verschillende Nederlandse fondsen hebben meegeholpen om dit werk ook financieel mogelijk te maken.

DEEL II: VOORWAARDENSCHIPPENDE ACTIVITEITEN

Bestuur

Het bestuur bestaat uit een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur.

Het Dagelijks Bestuur (voorzitter, secretaris en penningmeester, bijgestaan door de directeur van het bureau) vergaderde om de veertien dagen en het Algemeen Bestuur, elke woensdag uitgezonderd de maanden juli en augustus. De eerste woensdag van de maand wordt deze vergadering uitgebreid met de sectiecoördinatoren van de 'Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap' in het z.g. Hogeschooloverleg.

Het Dagelijks Bestuur houdt zich voornamelijk bezig met zakelijke vraagstukken en bereidt zonodig onderwerpen voor waarover het Algemeen Bestuur moet overleggen en beslissen. De agenda's van de vergaderingen van Algemeen Bestuur en Hogeschooloverleg wordt voorbereid door de voorzitter en de secretaris. Deze vergaderingen bestaan uit een praktisch en een inhoudelijk deel. In het inhoudelijk deel werd dit jaar gewerkt o.a. aan de hand van 'Gemeinsamkeit über uns, Christus in uns' (GA 159/160), ter voorbereiding van de jaarvergadering en in samenwerking met de ledengroep Zutphen. Daarna waren de voordrachten 'Die Ätherisation des Blutes' (GA 130) en die over Michaël uit de 'Letzte Ansprache'(GA 238) onderwerp van studie.

De directeur van het AViN-bureau notuleert de vergaderingen van het Algemeen bestuur en de secretaris die van het Hogeschooloverleg.

Naast de structurele bestuursonderwerpen zoals jaarvergadering, financiën, bestuursaanvulling, organisatie van bijeenkomsten en vieringen, is ook dit jaar met jongeren onderzocht of een jongerensectie in de Hogeschool zou kunnen worden ingericht.

Buiten de vergaderingen wordt veel werk verzet door bestuursleden en sectiecoördinatoren individueel. Ieder heeft een aantal aandachtsvelden, waaraan, eventueel samen met andere (bestuurs)leden, vorm wordt gegeven.

Het bestuur heeft in 2009 geen wijzigingen ondergaan en bestond op 31 december uit: Ron Dunselman (voorzitter en secretaris-generaal voor Nederland bij de AAG), Pieter Meester (secretaris), Max Rutgers van Rozenburg (penningmeester), Drude van Houwelingen, Jana Loose, Vera Treffers en Kees Lam.

Contacten met organisaties en initiatieven

Overleg AViN bestuur - synode van de Christengemeenschap

Sinds 2004 vindt op bestuurlijk niveau regelmatig overleg plaats over onderwerpen die beide bewegingen aangaan. Overleg waarin een open oog is voor elkaars belangen en dat van beide kanten als zeer nuttig wordt ervaren. Het ging in 2009 onder meer over de vraag hoe kinderhandeling en jeugdhandeling in een Vrijeschool het beste afgestemd kunnen worden met kinderdienst en jeugdwijding in de Christengemeenschap en over de vraag in hoeverre jongerenwerkers zouden kunnen samenwerken.

Voorts is van de kant van de geestelijken van de Christengemeenschap een toelichting gegeven op de wijze waarop wordt omgegaan met de stervenswijding en de dienst bij de begrafenis wanneer daarom gevraagd wordt door antroposofen die geen lid van de Christengemeenschap zijn. Dit gecompliceerde onderwerp zal in 2010 verder worden besproken met de bedoeling daar op enig moment aan de respectievelijke leden meer duidelijkheid over te kunnen bieden.

In ons vorig jaarverslag werd uitvoerig uiteengezet wat precies de relatie is van de Antroposofische Vereniging en de Christengemeenschap. Hieruit voor de duidelijkheid nog het volgende citaat: "Vertegenwoordigers van beide bewegingen hechten groot belang aan het maken van een helder onderscheid. De Antroposofische Vereniging verenigt immers mensen die zich willen toeleggen op de antroposofie als geesteswetenschap en de Christengemeenschap richt zich op vernieuwing van de sacramenten en kan gemeenten stichten op plaatsen waar mensen aan deze sacramenten deel willen hebben. De Antroposofische Vereniging wil niet graag geafficheerd worden als een religieuze beweging of kerkgenootschap en de Christengemeenschap niet als 'de kerk voor antroposofen'."

Antroposofische Vereniging en Stichting De Reehorst

Het landgoed De Reehorst heeft zich met het daarop gevestigde bedrijf 'Antropia Cultuur- en Congrescentrum' de laatste jaren ontwikkeld tot een visitekaartje van de antroposofische beweging. Bij de dienstverlening wordt getracht antroposofie zichtbaar te maken maar er geen missie mee te bedrijven.

Het in Driebergen gevestigde landgoed werd in 1972 aangekocht op initiatief van toenmalig AViN-voorzitter Bernard Lievegoed en werd door aankoop van een belendende boerderij in 2008 vergroot tot 26 ha. Stichting De Reehorst en Antropia zijn volledig zelfstandig en worden gerund als 'Maatschappelijk Verantwoorde Onderneming'.

Behalve het Cultuur- en Congrescentrum zijn onder meer ook het Louis Bolk Instituut, zorgboerderij De Wederkerigheid, het Bernard Lievegoed College of Liberal Arts - Vrije Hogeschool, de Vereniging van vrijescholen, het Instituut voor Biografiek, de Vrije Academie Beeldhouwkunst en de Stichting PassieProjecten op het landgoed gevestigd, alle instellingen met antroposofische wortels.

Antropia heeft zich een positie verworven bij congresserend Nederland dat met de dienstverlening in het Ionagebouw antroposofie kan ervaren.

Om het landgoed in stand te houden en ook voor de toekomst zijn belangrijke functie te laten vervullen wordt elk jaar fors geïnvesteerd in onderhoud en vernieuwing. De tarieven die betaald moeten worden zijn dan ook marktconform. Teneinde de veelal niet economisch krachtige antroposofische initiatieven ook van het landgoed en de conferentiefaciliteiten gebruik te kunnen laten maken wordt jaarlijks door de Stichting De Reehorst € 50.000 à € 75.000 aan reducties gegeven.

Stichting en bedrijf worden bestuurd door directeur-bestuurders Helene van der Vloed en Peter Vullers met als leden van de Raad van Toezicht: Nel Sangers, Dineke Oldenhof, Robert Delver en Bart Jan Krouwel (vz).

Op voet van gelijkheid en in wederzijds vertrouwen overlegt het AViN-bestuur tweemaal per jaar met bestuur en Raad van Toezicht van De Reehorst waarbij de doelstelling van de stichting (kort gezegd: "het bevorderen van antroposofie door het beheren van het landgoed De Reehorst enz.") centraal staat.

In 2009 heeft de vraag hoe ook voor de toekomst antroposofische instellingen en initiatieven tegen haalbare prijzen van het landgoed gebruik kunnen blijven maken grote aandacht gekregen.

Internationale contacten

Twee keer per jaar komen de secretarissen-generaal van vele landen bijeen met het bestuur en hogeschoolcollege van de AAG in het Goetheanum, Dornach. Daarnaast komen de Europese secretarissen-generaal twee maal per jaar gedurende drie dagen bijeen met leden van het bestuur van de AAG, telkens in een ander land. In 2009 was dat in januari in Zweden (Göteborg) en in juni in Italië (Bologna). In Motief is verslag gedaan van deze bijeenkomsten. Thema's in de gesprekken zijn beschouwingen over het wereldgebeuren naast ontwikkelingen en vraagstellingen in de AAG en in de landelijke verenigingen.

In Bologna werd een begin gemaakt met de voorbereidingen voor het jaar 2011, waarin het 150 jaar geleden zal zijn sinds Rudolf Steiner is geboren. Wereldwijd zal daar in 2011 volop aandacht aan worden besteed, onder meer met een vierdaags internationaal congres in Bologna, waar Rudolf Steiner in 1911 voor de eerste en enige keer op een wetenschappelijk congres sprak. De voordracht die hij toen hield, uitgegeven onder de titel 'Das gespiegelte Ich' werd in deze en de daaropvolgende bijeenkomsten gezamenlijk bestudeerd.

Het jaarverslag van de AAG werd in 17 talen vertaald en kon daardoor onder vrijwel alle leden in hun eigen taal worden verspreid.

Voorzitter Ron Dunselman maakte ook in 2009 deel uit van een internationale initiatiefgroep die zich inzet voor Michaëlische cultuurinitiatieven. Daarnaast was hij actief, ook als lid van de coördinerende groep, in de internationale werkgroep 'Goetheanum Meditation Initiative Worldwide', die de antroposofische meditatie wereldwijd wil bevorderen. Door deze groep werd een drietal internationale netwerkconferenties voorbereid die in 2010 en 2011 zullen plaatsvinden en waarvoor ruim 70 mensen uit 21 landen zijn uitgenodigd.

Ron Dunselman verzorgde ook, deels met collega's, meditatie werkplaatsen in het Goetheanum, in Bulgarije en in Georgië.

Public relations

Met ingang van 1 januari begon Bart Brandsma van 'Bart Brandsma in media' met zijn werkzaamheden om een strategische visie op de beeldvorming rond de antroposofie te ontwikkelen en in overleg met het bestuur een praktisch strategisch meerjarenplan voor public relations en voorlichting uit te werken.

Daarnaast verleende hij adviezen ten aanzien van een aantal actuele PR-zaken. In het kader van de strategische visieontwikkeling interviewde hij een elftal mensen met visie op dit thema van binnen en buiten de Antroposofische Vereniging. Ook sprak hij het voorzittersoverleg.

In juni werd het interimrapport 'Communicatie AViN' aan het bestuur aangeboden. Dit rapport werd daarna besproken met het merendeel van de geïnterviewde mensen en enkele malen in het bestuur. Het bestuur besloot de observaties nader te overwegen in zijn handelen en ervaring te gaan opdoen met de adviezen.

Secretariaat

In het vorige jaarverslag was te lezen dat een goed ingewerkte kracht van het secretariaat op de Boslaan aan het eind van het jaar 2008 vertrok. Het heeft vele maanden van het jaar 2009 geduurd voordat dit gat was opgevuld en de nieuwe medewerker, Lonneke van Riel, volledig kon zijn ingewerkt.

Daarnaast werd in 2009 een begin gemaakt met het overzetten van de database, waarin de leden en ook de abonnees van Motief opgenomen zijn, van de nog steeds door ons gebruikte DOS-versie naar een Windows-versie. Deze overgang is zo lang mogelijk uitgesteld omdat de DOS-versie een goed lopend systeem was. Het werd echter duidelijk dat de overgang naar een moderner systeem een keer gemaakt moest worden omdat het onderhoud op een zeker moment niet meer mogelijk is. Met de conversie is een begin gemaakt in het najaar van 2009, een traject dat aan het eind van het jaar nog lang niet was afgerond.

Een compliment aan de medewerkers die zich volop hebben ingezet om alle normale secretariaatswerkzaamheden zo goed mogelijk te laten verlopen, naast het vele extra werk als gevolg van het bovengenoemde, is zeker op z'n plaats. Er is in 2009 een groot beroep gedaan op hun overschotkrachten.

Bibliotheek

De bibliotheek van de vereniging is gevestigd in Den Haag. De collectie omvat een bijna volledige verzameling van de Nederlandse antroposofische literatuur, daarnaast een groot deel van de Duitse literatuur en een groeiend aantal Engelse werken op dat gebied. Het aantal boeken bedraagt inmiddels ruim 19.000 titels, er zijn 240 tijdschriften, waarvan ca. 50 in lopend abonnement. Oude jaargangen worden bewaard en een deel wordt ingebonden, zodat ook artikelen uit het verleden nog toegankelijk zijn.

Leden van de vereniging kunnen gratis lid worden. De catalogus staat op internet, www.antrowebcat.nl. Daarin zijn alle boeken en tijdschriften van de bibliotheek te vinden. Leden die een bibliotheekkaart hebben aangevraagd hebben toegang tot de catalogus en kunnen online boeken aanvragen, verlengen en reserveren. Een deel van de tijdschriftartikelen is toegankelijk gemaakt en ook op deze website te vinden. Alle artikelen uit Motief zijn inmiddels ontsloten en terug te vinden onder auteur en titel. Daarnaast zijn ook artikelen te vinden uit: Vrije Opvoedkunst 1933-2009, Weleda Berichten 1932-2004, Jonas 1970-1997.

Dit jaar is gewerkt aan het catalogiseren van titels uit Anthroposophie; Mitteilungen aus der anthroposophischen Arbeit in Deutschland 2006 en 2007. Stagiair Tristan Gips heeft daar hard aan gewerkt. In de toekomst kunnen hopelijk meer artikelen worden ingevoerd.

De bibliotheek is ook dit jaar weer actief geweest in een aantal bibliotheeknetwerken; zoals een overleg tussen specialistische bibliotheken in Den Haag en omstreken. Dit overlegorgaan organiseert een aantal malen per jaar interessante werkbijeenkomsten waar zowel Nicoline Klein als Jeannette Boertien aan deelnemen.

Daarnaast hebben zij dit jaar een aantal cursussen gevolgd bij ADLIB, de leverancier van het softwareprogramma van de bibliotheek. De gebruikersgroep van dit softwareprogramma organiseert ook bijeenkomsten die met plezier zijn gevolgd. Dat heeft er toe geleid dat er nu veel gemakkelijker en sneller met dit programma kan worden gewerkt.

De achterstanden worden kleiner dank zij de extra uren die in 2009 zijn gebudgetteerd, er zijn nu ruim 400 boeken extra ingewerkt.

Door veranderingen binnen de Academie voor Euritmie moest het kantoorgedeelte van de bibliotheek verhuizen. De nieuwe ruimte is wat kleiner maar doordat een deel van de achterstanden is weggewerkt, past het kantoor, met het restant van de achterstand - één i.p.v. drie kasten vol boeken - in het mooi opgeknapt kamertje.

Dit jaar was er ook extra budget voor het bindwerk. Er lag nog veel materiaal dat hoognodig moest worden ingebonden. Inmiddels is overgestapt naar een andere binder, Wouter de Gans. Hij bindt en restaureert de boeken en tijdschriften met veel toewijding en liefde. Als speciaal project zijn de oude 'Mededelingen' van de vereniging opnieuw gebonden, en ook de mededelingen van de Haagse Groep, de z.g. 'Frankenslaggroep'. Al dit unieke materiaal is nu veilig, zuurvrij en goed beschermd bewaard voor de toekomst, en daardoor ook toegankelijk voor belangstellenden.

Motief en website

Motief

Motief - maanblad voor antroposofie - is het tijdschrift van de AViN voor haar leden; tevens is het een publiek tijdschrift met abonnees en losse verkoop. Het blad wordt samengesteld door een autonome redactie onder leiding van de hoofdredacteur Jana Loose. Naast de redactionele pagina's zijn er de ledenpagina's met mededelingen en met aankondigingen van activiteiten van bestuur, hogeschoolsecties, ledengroepen en studiecentra.

Twee maal per jaar is er een inlegvel met een halfjaarlijks overzicht van ledenactiviteiten.

Vanuit de doelstelling 'antroposofie zo breed mogelijk aan te bieden en te verdiepen' verzorgde de redactie interviews, reportages, achtergrondverhalen, rubrieken, boekbesprekingen en actuele berichten, die interessant zijn voor ieder die belang stelt in antroposofie, of die door een antroposofische beschouwing nader belicht konden worden. Elf Motiefnummers werden uitgebracht, de meeste daarvan met een thema, bijvoorbeeld 'Esoterische scholing', 'De kredietcrisis – duurzame economie – bewust omgaan met geld', 'Wetenschap en religie', 'Vrijheid en communicatie', 'Zingen en muziek', 'Europa' en 'Wetenschap en antroposofische geesteswetenschap'. In maart verscheen een speciaal nummer met daarin de agenda van opleidingen en cursussen.

In mei werd Motief in een nieuw jasje gestoken. Het papier werd milieuvriendelijker en van een steviger kwaliteit. Ook onderging het blad een restyling; het is de vormgevers gelukt een nieuwe, frisse stijl te ontwerpen die passend is voor de inhoudelijke kant van Motief. In de loop van het jaar werden meer pagina's in kleur uitgevoerd en vanaf december verschijnt het blad volledig in kleurendruk. Vanaf mei zijn ook de nieuwspagina's uitgebreid en is er een 'dwarskijkende' column aan toegevoegd.

Website

De website van de AViN heeft zijn diensten de afgelopen jaren bewezen. Per jaar wordt deze site door ongeveer 100.000 bezoekers bezocht. Vooral de nieuwsdienst en de agenda zijn favoriete pagina's. Naast deze pagina's met steeds wisselende inhoud is de website van belang als informatiebron voor antroposofie in Nederland en de Antroposofische Vereniging. De website biedt een schat aan informatie over alle verenigingsactiviteiten en de Hogeschool voor geesteswetenschap, zowel landelijk als plaatselijk.

Het in 2008 gestarte forum is in 2009 tot verdere ontplooiing gekomen; het wordt echter veel minder bezocht dan de website.

In september is Petra Helmus als webredacteur opgevolgd door Arianne Collee; Arianne is tevens redacteur van Motief. Door deze dubbelfunctie is tevens de voorwaarde geschapen om de nieuwsdiensten van Motief en de website beter op elkaar af te stemmen.

DEEL III: HOGESCHOOL

Hogeschooloverleg

In principe vindt op de eerste woensdag van de maand het z.g. Hogeschooloverleg plaats. Hierbij komt het Algemeen Bestuur samen met de coördinatoren van de secties van de Hogeschool voor Geesteswetenschap in Nederland en de directeur van het bureau om de voortgang van het werk te bespreken, nieuwe inzichten uit te wisselen, ondersteuning te vragen of te bieden, de rol van de coördinator in zijn werkgebied nader te onderzoeken en het overleg als geheel te verdiepen door een thema te bestuderen.

Dit jaar werd aanvankelijk onderzocht, nog vanuit het vorige thema 'Broederschap', wat voor gemeenschap het Hogeschooloverleg is. Daarna was het boek 'Tijdgenoten onderweg' van Christine Gruwez leidraad voor de studie. Daarin wordt onder meer gezocht naar een houding waarmee het kwaad onder ogen kan worden gezien, kan worden 'uitgehouden', en bewust tegemoet kan worden getreden.

De samenstelling van het overleg veranderde doordat Joukje Pothoven van de Medische sectie terugtrad en Koop Daniels de coördinatierol overnam. De open plaats in de Landbouwsectie door het vertrek van Tom van Gelder om gezondheidsredenen, werd in 2009 ingenomen door Derk Klein Bramel.

Antroposofie en wetenschap

Het door de AViN gefinancierde onderzoek *Imaginatie, Inspiratie, Intuïtie* o.l.v. Erik Baars is dit jaar voortgezet. Na verder onderzoek en gesprekken met experts uit binnen- en buitenland hebben de deelnemers aan het project, Erik Baars, Edmond Schoorel, Arie Bos en Auke van der Meij, de vanuit de eigen vakdiscipline geschreven hoofdstukken herzien en voorgelegd aan een meeleskring. De resultaten van dit onderzoek naar kentheoretische en methodische aspecten van geesteswetenschappelijk onderzoek worden gepubliceerd in de vorm van een studie- en oefenboek.

Het eindrapport 'Paradigmawisseling in Landbouw en Zorg' (2008) werd verder verspreid en is besproken bij een z.g. expertmeeting om ideeën te vormen over toepassing van de bij dit onderzoek gebruikte methode in andere werkgebieden.

Het rapport van de stichting Dialoog over gesprekscultuur bleef onder de aandacht als stimulerend werkmateriaal dat beschikbaar is voor bestaande en nieuw op te richten ledengroepen of werkgroepen.

Financiële ondersteuning werd verleend aan het Lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg van Erik Baars aan de Hogeschool Leiden, waar een vruchtbaar jaar van de Masterclass werd afgesloten en onderzoeksresultaten werden gepubliceerd.

De Wetenschappelijke Advies Raad (WRA), bestaande uit Jana Loose (bestuursmandaat), Ron Dunselman, Marko van Gerven, Truida de Raaf en Max Rutgers, komt regelmatig bijeen voor bespreking van aanvragen, lopend onderzoek en aandachtspunten en ontwikkelingen met betrekking tot geesteswetenschappelijke studie. Een voorbeeld daarvan is het lopende onderzoek naar de werking van de hersenen o.l.v. Marko van Gerven.

De mandaathouder heeft zitting in het bestuur van het prof. dr. Bernard Lievegoed Fonds voor antroposofisch wetenschappelijk onderzoek en is betrokken bij de Netwerkuniversiteit.

Algemene sectie

Klassenuren

In de maandelijkse studiebijeenkomsten van klassenlezers werd in de eerste helft van het jaar het werk aan het organisme van de klassenuren voortgezet ter voorbereiding op de conferentie voor klassenleden van 28 t/m 30 augustus.

Deze conferentie had als thema 'De weg door de eerste zeven klassenuren' en kwam tegemoet aan de veel gehoorde vraag naar de samenhang tussen de verschillende klassenuren. Het programma omvatte vrij gehouden klassenuren, beschouwingen over de eerste zeven klassenuren en presentaties van die uren in euritmie. Daarnaast waren er vele werkgroepen met kunstzinnige verwerking en/of gesprek. Tevens was er de mogelijkheid om in werkgroepverband uit te wisselen over de betekenis van het lidmaatschap van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap. Er waren ongeveer 200 deelnemers.

In de reguliere bijeenkomst in januari werd onder meer verslag gedaan van de internationale bijeenkomst van klassenlezers in Dornach en werd teruggekeken op de conferentie Grondsteenspreuk van 2 en 3 januari.

In de septemberbijeenkomst werden Hans Peter van Manen en Ernst Katz herdacht, die door de Poort van de Dood waren gegaan. Ook werd over de opvolging van enkele klassenlezers gesproken.

Tevens was er aandacht voor de eigen Nederlandstalige publicatie voor leden van de AViN en de AViB (Antroposofische Vereniging in België) die overwogen om klassenlid te worden. Dit boekje 'Rudolf

Steiner: De Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap, Klassenuren en Secties', uitgegeven door de AViN, kwam in het najaar uit.

Na de zomer werden de studiebijeenkomsten gewijd aan inhoudelijke thema's uit de agenda van de reguliere bijeenkomst van september, die nog niet aan de orde waren gekomen of nog niet voldoende waren uitgediept, zoals de procedure ter benoeming van een klassenlezer en de gedachten omtrent het houden en verzorgen van klassenuren. Dit laatste thema betrof de relatie tussen inhoud en vorm van de klassenuren, mede in verband met de bestaande vormafspraken.

Meditatiewerkplaatsen

In het najaar van 2008 gingen vijf meditatiewerkplaatsen voor leden van start, waarin gewerkt werd aan de oefening van de terugblik, de zogenaamde basisoefeningen en aan woord- en beeldmeditaties. Kunstzinnige oefeningen, zoals euritmie en vormtekenen, dienden in enkele werkplaatsen als ondersteuning. De werkplaatsen waren volledig bezet.

Deze werkplaatsen werden met een afsluitende landelijke middag op 18 april 2009 afgerond. Op 25 april vond een landelijke terugkomdag plaats voor alle deelnemers aan een meditatiewerkplaats in de afgelopen vijf jaar. 550 leden werden uitgenodigd en de dag was goed bezet. Inhoudelijke bijdragen en werkgroepen boden de mogelijkheid om verder op gerezen vragen over de meditatieve praktijk in te gaan.

Aangezien bleek dat de leden van de AViN in vele steden en regio's inmiddels wel 'bediend' zijn met een meditatiewerkplaats omdat er geen vragen uit de regio's naar een plaatselijke meditatiewerkplaats kwamen, werd er in het seizoen 2009-2010 slechts één meditatiewerkplaats voor leden in het midden van het land aangeboden. Deze was volledig bezet.

Het drietal na de zomer van 2008 begonnen meditatiewerkplaatsen voor werkers in het medisch-therapeutische veld werd in het voorjaar 2009 afgerond. Aangezien deze werkplaatsen aanzienlijk overtekend waren, werd in het najaar van 2009 begonnen met een vijftal meditatiewerkplaatsen voor werkers in de antroposofische gezondheidszorg. De ervaring met de drie werkplaatsen in het seizoen 2008-2009 had geleerd dat enige bekendheid met de basisbegrippen van de antroposofie wel als voorwaarde voor deelname moest worden gesteld.

Voor het pedagogische veld werd geen nieuwe meditatiewerkplaats aangeboden omdat het beter bleek in lerarencolleges, indien gewenst, aandacht te besteden aan het ontwikkelen van een meditatieve praktijk.

Sectie beeldende kunsten

Voor de Sectie voor beeldende kunsten was 2009 een vol en druk jaar met werk voor de vereniging. De sectieraad bestaat uit Carin Anderson en Frederiek Nelissen (schilders), Tim Bouwhuis, Paul van Panhuys en Pieter van der Ree (architecten) en Rik ten Cate, Paul van Dijk en Roeland van de Wall Repelaer (beeldhouwers). Het aantal leden bedraagt een kleine 100 kunstenaars.

Het werk van de sectieraad in 2009 was met name gefocust op de organisatie en uitvoering van een grote internationale kunstconferentie in oktober in Den Haag. In 2008 werd door de internationale sectie voor beeldende kunsten van de AAG in Dornach gevraagd of de Nederlandse sectie die taak op zich wilde nemen, een taak waarmee de sectie vanaf najaar 2008 is actief geweest. Met de uitvoering van de conferentie kwam de kroon op het werk van de sectie naar buiten: het was de vijfde bijeenkomst op rij, die begon met de 'Conferentie Kunstimpuls' in 2007. De conferentie werd bezocht door deelnemers uit Nederland, uit acht Europese landen, waaronder de Oekraïne, en ook uit Canada en Nieuw Zeeland.

Intern heeft de sectieraad zich o.a. gericht op de voorzetting van de studie naar de zintuigen. Maandelijks komt de raad bijeen en bestudeert een zintuig, zowel theoretisch/inhoudelijk als praktisch/kunstzinnig. Het is een voortgaande studie waaraan al een tijd gewerkt wordt en die naar verwachting medio 2010 afgerond zal zijn.

In internationaal verband zijn de leden van de sectie voor beeldende kunsten vertegenwoordigd in een aantal gremia, waaronder het 'IFMA', en het 'Internationale Sekionskollegium'. Vanuit die vertegenwoordiging wordt ook internationaal de stem uit de Nederlandse sectie gehoord in diverse bijdragen.

Het enthousiasme waarmee veel mensen hun schouders onder het verenigingswerk zetten geeft vertrouwen aan de sectieraad dat we op de goede weg zijn.

Sectie cultuurwetenschap en letteren

Sectiebijeenkomsten

In 2009 kwam de sectieraad van cultuurwetenschap en letteren vijf keer bijeen, afwisselend op de Frankenslag 11 in Den Haag en op de Boslaan 15 in Zeist. De voordracht: Anthroposophie als Wissenschaft vom menschlichen Wesen (24 aug. 1921, GA 77b) was onderwerp van studie. Ook werd gewerkt aan drie voordrachten uit 'Das Rätsel des Menschen. Die geistigen Hintergründe der menschlichen Geschichte' (GA 170). De

thematiek over de twaalf zintuigen en de zeven levensprocessen mondde in de derde voordracht uit in een beschrijving van de kwalitatieve veranderingen die in beide gebieden optreden wanneer wij enerzijds kunst scheppen en anderszijds kunst in ons opnemen.

Er is actief gezocht naar nieuwe deelnemers aan de sectie. Naar aanleiding daarvan kwam de vraag op: Wat betekent het om in deze tijd lid te zijn van de Vrije Hogeschool voor Geesteswetenschap? Hoe zien wij dit lidmaatschap en hoe verhouden deze zich tot elkaar: het lidmaatschap van de AViN, actief zijn vanuit de antroposofie in de wereld, het lidmaatschap van de sectie en het klassenlidmaatschap. Boudewijn van Sluis (euritmist) en Karel Post Uiterweer (historicus) traden toe tot de sectieraad.

Hildegard Backhaus, wetenschappelijk medewerkster aan de Sektion für Schöne Wissenschaften in Dornach, nam aan enkele bijeenkomsten deel en sprak over het voorbereiden van conferenties, het werk aan de Rondbrief en haar onderzoek naar taal en esthetica in o.a. de toneel- en theaterkritieken van Rudolf Steiner en werkte met de sectie aan een weekspreuk uit de Seelenkalender.

Samen met de sectie Woord, Muziek en Eurytmie werd een aanvang gemaakt met de voorbereidingen voor een conferentie 'De Logoskracht van het Woord', van 13 t/m 15 mei 2011, naar aanleiding van de vertaling van het boek Bronnen van de eurytmie.

Internationaal

In Dornach nam Paul Vink deel aan het 8e Sprachwissenschaftliches Kolloquium 'Vom Geist-Erkennen zur Sprache' en Frits Burger aan de Tagung 'Owen Barfield and the Redemption of the Western Mind', waarover hij verslag deed in de Rundbrief nr. 4 van 2009 van de Sektion für Schöne Wissenschaften.

Rita Veenman en Jacqueline van Paaschen woonden de Pinstertagung in Dornach bij. Deze werd dit jaar in samenwerking met de School of Nature georganiseerd op het thema 'Das Seelische mit der Sinnesanschauung mitempfangen lernen, Über das ätherische Schauen und das Christus Verhältnis zur Natur'. Jacqueline van Paaschen nam deel aan de tweede Tagung over sterfcultuur 'Das Leben im Tode'.

Onderzoek

Paul Vink startte het vertaalproject 'Bronnen van de eurytmie'. Onder deze titel zullen in een speciaal voor het Nederlandse taalgebied geredigeerde uitgave de volgende boeken van Werner Barfod in één band gaan

verschijnen: Tierkreisgesten und Menschenwesen - ein Weg zu den Quellnen der Eurythmie en Planetengebärden und Menschenwesen - sieben Seinsweisen des Ich und zwölf Formen des Seelenleibes als eurythmische Kunstmittel der Zukunft.

Frits Burger deed onderzoek naar spirituele taalwetenschap voor zijn boek *Linguarhei*.

Rita Veenman schreef een kinderboek over een dwerg, *Wikkeridoe*, die in de vier seizoenen van alles beleeft.

Landbouwsectie

De nieuwe sectiecoördinator, Derk Klein Bramel is in het voorjaar 2009 gestart met zijn werkzaamheden. De volgende activiteiten en ontwikkelingen hebben plaats gevonden in 2009.

Inventarisatie initiatieven

Er is een inventarisatie gehouden van de initiatieven in Nederland voor de verdere ontwikkeling van de biologisch dynamische landbouw. Met al deze initiatieven is contact geweest en is een lijntje gelegd.

Vorming sectieraad

Er is een sectieraad gevormd. Daarvoor zijn in eerste instantie mensen gevraagd die ook betrokken zijn bij deze initiatieven. In overleg met de sectieraad is een werkplan voor de sectie tot stand gekomen. In dit werkplan neemt - naast het specifieke Hogeschoolwerk - en het verzorgen van een goede samenwerking met Dornach en de AVIN - het streven naar een goede afstemming van de activiteiten van de verschillende initiatieven die de BD landbouw willen bevorderen een belangrijke plaats in.

Website

De website van de sectie is geactualiseerd.

Zorgboerderijen

In samenwerking met Stichting Omslag is een ontmoetingsdag georganiseerd voor boeren die ook zorg op hun bedrijf bieden. Het thema van de dag was: 'Bedrijfsindividualiteit en de betekenis daarvan voor mensen die op de boerderij mee komen werken'. Joop Van Dam verzorgde een inleiding, 45 boeren en boerinnen namen deel.

Vertreterkreis

De sectiecoördinator heeft twee keer meegedaan aan de driedaagse bijeenkomsten van de Vertreterkreis . (internationale werkbijeenkomsten, georganiseerd vanuit de landbouwsectie in Dornach) en daar kennis gemaakt met het internationale veld van de BD-landbouw. Tevens is in februari de 'Landwirtschaftstagung' bezocht en heeft de coördinator bijgedragen aan de voorbereiding van de Landwirtschaftstagung van 2010. Het Thema van deze bijeenkomsten zal zijn: brandpunten/vraagstukken in de Wereld, zoals honger, milieucrisis, voedselcrisis, creditcrisis, en de (mogelijke) antwoorden die de BD landbouw hier zou kunnen geven.

Samenwerking BD-vereniging - AViN

Met de BD vereniging zijn verkennende gesprekken gestart over een hechtere samenwerking tussen landbouwsectie en BD-vereniging. Het voornemen is om in 2010, na afstemming met het bestuur van de AViN en met betrokkenen van de Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft tot een nieuwe vorm van samenwerken te komen.

Mathematisch-astronomische sectie

Sterrenkunde

Liesbeth Bisterbosch gaf veel cursussen, vooral in Duitsland en Oostenrijk. Verder ontwikkelt zij de 'Sterren- en Planetenkalender'. Zo wordt elk sterrenbeeld op de kalender getoond bij het opkomen, hoog aan de hemel en bij het ondergaan. In de tekst van de kalender werd ingegaan op de verschillen tussen tekens en beelden.

Op 3 november 2009 overleed Leo de la Houssaye. Hij was vele jaren lang actief binnen de sectie en o.a. bekend van zijn boek 'Auf dem Wege zu einer neuen Sternenweisheit'.

Internationale bijeenkomsten

De studiegroep 'wiskunde en antroposofie' van de mathematisch-astronomische sectie uit Dornach kwam met Hemelvaart in Driebergen bijeen. Opnieuw stonden thema's verwant met de projectieve meetkunde centraal en werd er gewerkt aan de voordrachtencyclus 'Zodat de mens echt mens kan worden' (GA 82). Vanuit Nederland leverden Lou de Boer, Ben van Tilborg, Mario Mathijssen en Jan Steenbruggen bijdragen.

Onderzoek

In een studiegroep 'wiskunde en antroposofie' werd aan de projectieve meetkunde gewerkt. Deelnemers waren: Kitty Steinbuch, Bernard

Asselbergs, Lou de Boer, Theo Cornelissen, Ben Geels, Gerard Hermans en Jan Steenbruggen. Bernard Asselbergs ontdekte in een figuur van rakende cirkels een interessante reeks verhoudingen van kwadraten van natuurlijke getallen.

In een studiegroep 'natuurwetenschap en antroposofie' werd aan de hand van de eerste natuurwetenschappelijke cursus (GA320) gestudeerd en uitgewisseld. Deelnemers waren: Ben van Tilborg, Lou de Boer, Mario Mathijssen, Theo Cornelissen, Gerard Hermans.

Publicaties

Liesbeth Bisterbosch schreef artikelen voor de Duitstalige tijdschriften 'a tempo' en 'Lebendige Erde'. De Sterren- en Planetenkalender verscheen in twee talen.

Lou de Boer publiceerde een basiswerk 'On the fundamentals of Geometry' op de website www.mathart.nl.

Jan Steenbruggen publiceerde het boek 'Projectieve meetkunde voor de 11^e klas'. Deze publicatie bekroonde zijn afscheid als docent op de Stichtse Vrije School.

Medische sectie

De medische sectie stelt zich ten doel de inhoudelijke ontwikkelingen in de antroposofische gezondheidszorg af te stemmen en te bevorderen. Daartoe heeft zij een medische sectieraad ingesteld. Deze raad bestond in 2009 uit: Erik Baars (epidemioloog en onderzoeker), Alexandra Buijsman (heilpedagoge), Wim Cornelisse (verpleegkundige), Koop Daniëls (heilpedagogie en sociaal-therapie), Ton van Osch (huisarts) Sylvie Otter (kunstzinnig therapeut), Joukje Pothoven (fysiotherapeut), Truida de Raaf (gz-psycholoog), Sil Wallis (kunstzinnig therapeut), Madeleen Winkler (huisarts, voorzitter Nederlandse Vereniging van Antroposofische Artsen, en bestuurslid van de Nederlandse Vereniging van Antroposofische Zorgaanbieders).

Naar binnen gericht

In de medische sectieraad is de rol van coördinator gewisseld. Joukje Pothoven bekleedde deze functie de afgelopen twee jaar en droeg haar taak in juli over aan Koop Daniëls. Als lid is Marieke Demon teruggetreden en Ton van Osch trad toe tot de medische sectieraad.

Dit jaar is gewerkt aan de hand van een jaarplan, waarbij een belangrijk aandachtspunt was: Hoe betrekken we jonge mensen bij het medisch therapeutisch gebied?

Jaarlijkse conferentie

De jaarlijkse conferentie van de Medische Sectie had in 2009 de titel 'Verleidingen van deze tijd, de Appel en het Ik'. Thema was verslaving, verslaving aan middelen, en tendensen tot verslaving in de verschillende fases van ons leven. Deze zijn een appèl aan het Ik om sturing te geven aan de invulling van het eigen leven.

Fred Beekers gaf een inleiding over achtergronden en patronen bij het ontstaan van verslaving. Aan het eind van de dag leidde Marko van Gerven uit over zijn ervaring als psychiater met de problematiek. In 20 werkgroepen werd er vanuit verschillende invalshoeken en disciplines aan het thema gewerkt.

Muziektheater werkgroep Arta Ambulant liet op meesterlijke wijze zien hoe de verschillende middelen in en op mensen werken.

Bevorderen van onderzoek

In 2009 is verder gewerkt aan de vraag 'Wat is geesteswetenschappelijk onderzoek? Het vraagstuk van Imaginatie, Inspiratie en Intuïtie'. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door het Louis Bolk Instituut in samenwerking met experts uit binnen- en buitenland. In 2009 zijn de eerste versies van hoofdstukken van een publicatie door de verschillende leden van de onderzoeksgroep geschreven. Naar verwachting zal dit onderzoek in 2010 afgerond worden.

De Antroposofische Vereniging in Nederland ondersteunt het lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg aan de Hogeschool Leiden. In 2007 is Erik Baars daar benoemd tot lector Antroposofische Gezondheidszorg. Binnen het lectoraat lopen diverse onderzoeken en wordt over onderzoek in diverse antroposofische gezondheidszorg werkgebieden gepubliceerd.

Op 18 december 2009 vond het tweede, voor de antroposofische gezondheidszorg relevante, symposium plaats met als titel 'Op weg naar een professionele individugeoriënteerde gezondheidszorg!'

Het is voor de antroposofische gezondheidszorg van levensbelang dat er plekken zijn waar zij zich kan profileren binnen de kaders van reguliere Hogescholen en Universiteiten.

Opleidingenoverleg

Het was een spannend jaar voor het opleidingenoverleg. Naast de vier vergaderingen van de eigen kring van mensen vanuit 12 verschillende

opleidingen uit de gezondheidszorg, waren er twee bijeenkomsten in bredere kring.

Vooraf de contacten met de NVAZ zijn belangrijk om tot een gezamenlijke visie en effectueren van de doelstellingen te komen. De richting waarin gewerkt wordt is te komen tot een netwerk van Hogescholen en universiteiten met antroposofisch geïnspireerde opleidingen. Binnen dat netwerk kunnen dan ook minoren en masters voor de Antroposofische gezondheidszorg ontwikkeld worden.

In de Hogeschool Leiden wordt nu een interdisciplinaire minor 'Een andere kijk op gezondheidszorg' aangeboden, die ontwikkeld is vanuit het opleidingsoverleg.

De noodzaak van meer samenwerking is duidelijk aanwezig. Nu de wil en daadkracht om het te realiseren!

Bijeenkomsten voor klassenleden

De afgelopen jaren is met klassenleden, werkzaam in de gezondheidszorg, gebouwd aan draagvlak voor het werk in de Medische Sectie. In 2009 was de spreuk 'Ecce Homo' leidraad. Met Marieke Demon werd door middel van eurythmie aan deze tekst gewerkt waardoor deze meer ging spreken. Daarna gaf Joop van Dam een veelzijdig beeld van aspecten uit deze meditatieve spreuk.

Meditatiewerkplaats voor werkers in de gezondheidszorg

In het najaar van 2009 zijn er vijf meditatiewerkplaatsen van start gegaan: Amsterdam, Appelscha, Arnhem, Gouda en Zeist.

Internationaal

Leden van de Medische sectieraad nemen regelmatig deel aan internationale overlegvormen in het kader van de Medizinische Sektion in Dornach. Het afgelopen jaar hebben Koop Daniëls en Joukje Pothoven deelgenomen aan een uitwisseling van diverse landen, waarbij de organisatievormen van de medische secties in deze landen onderwerp van studie waren.

Samenwerking

Madeleen Winkler, lid van de Medische Sectieraad, is lid van het bestuur van de overkoepelende Nederlandse Vereniging van Antroposofische Zorgaanbieders, NVAZ. De Medische Sectieraad participeert ook in het Platform Antroposofische Gezondheidszorg, PAG, in de persoon van

Koop Daniëls en Silvie Otter. Voor het opleidingsoverleg neemt Truida de Raaf deel aan het platform.

Financiën en ondersteuning

De activiteiten van de Medische Sectie worden financieel mogelijk gemaakt door bijdragen vanuit de beroepsverenigingen en opleidingen. De secretariële werkzaamheden worden grotendeels verricht door het secretariaat van de Antroposofische Vereniging in Nederland, en werden speciaal voor de conferentie ondersteund door Margreet Regtvoort.

Sectie voor natuurwetenschap

Inleiding

De natuurwetenschappelijke sectie wil onderzoekers stimuleren vanuit fenomenologisch onderzoek te komen tot geesteswetenschappelijk onderzoek. Het scholingsprogramma 'De Leergang' is erop gericht het vermogen te ontwikkelen om de gebarentaal van natuurfenomenen te leren 'beluisteren'.

De afgelopen vijf jaren stond steeds opnieuw de cyclus 'Voorbij de grenzen van de natuurwetenschap' van Rudolf Steiner centraal. Daarin wordt een weg beschreven, waarop door innerlijke nabootsing, symbolisering en kunstzinnige verwerking de fenomenen zo diep binnenkomen dat imaginaties ontstaan, waarna de gebarentaal van de natuurverschijnselen inspiratief gaan spreken.

Ook dit jaar is concreet geoefend in het bereiken van imagatieve en inspiratieve indrukken bij natuurverschijnselen. Daarnaast werden de oefeningen voortgezet die Rudolf Steiner beschrijft in de in 2008 vertaling verschenen cyclus 'Leven met engelen en natuurgeesten' (Pentagon), en die ten doel hebben de morele werking, die uit een natuurverschijnsel spreekt, te leren waarnemen.

Leergang

De 'Leergang' is het scholingstraject van de natuurwetenschappelijke sectie, waarin onderzoekers hun werk presenteren en waarin de deelnemers aan de hand van deze presentaties de natuurwetenschappelijke onderzoeksweg trachten te verdiepen.

In januari heeft Henk Verhoog met de sectie gewerkt aan het thema driegeleding in de klassenuren.

In april hebben leden van de sectie zich onder leiding van Kees Veenman meditatief verdiept in het voorjaarsgroen, met het doel de morele kracht, die uit het voorjaarsgroen spreekt, te leren waarnemen.

In september verzorgde Frans Romeijn een kennismaking met de methode van Dorian Schmidt, waarbij het ‘verkosten’, het leren waarnemen van de kwaliteit van voedsel tijdens het proeven, centraal stond.

In november werkte Ger van de Ven met de sectie aan de oefening 'Het symboliseren', die beschreven wordt in de achtste voordracht van ‘Voorbij de Grenzen van de Natuurwetenschap’.

Kerngroep

De kerngroep organiseert en evalueert de activiteiten van de sectie. Daarnaast houdt de groep zich bezig met een langetermijnbeleid voor de sectie. De leden van de kerngroep zijn: Kees Veenman (coördinator), Ger van de Ven (secretaris), Willem Daub en Mario Matthijsen.

Pedagogische sectie

Conferentie pedagogische sectie

In het jaar 2009 stond verdere uitbouw van de bestaande ontwikkelingen centraal. In april was er de landelijke pedagogische vergadering waar het thema van de beginmeditatie uit de Algemene Menskunde (soms ook nog ongedrukte passage genoemd) centraal stond. Deze keer was er ook een bijzondere bijdrage van de Vrijeschool Venlo, die verslag deed van de daar ontwikkelde manier van studeren van het college.

Menskundeweekend

Het menskundeweekend in Den Bosch in de maand mei werd druk bezocht, er werd gewerkt aan de tweede voordracht uit Algemene Menskunde met onder anderen Kim Lapré. De euritmie speelde een bijzondere rol in dit weekeinde.

Opening schooljaar

Bij de opening van het nieuwe schooljaar, een gezamenlijke bijeenkomst van de drie groepen van de pedagogische sectie stond het thema 'gezondheid van het onderwijs' centraal. Bij deze gelegenheid werd er ook een klassenuur gehouden.

Werkgroepen

De drie groepen komen in de loop van het jaar allen zo'n vijf keer bij elkaar en werken aan verschillende thema's. De artsen-priesterlerarengroep werkt aan de relatie gezondheid en onderwijs, de werkgroep

van de sectie aan studie en de conferentie aan ontwikkelingen in de schoolbeweging.

Koepelgesprekken

Vanuit de sectie is de koepel gestart, een overlegorgaan van verschillende deelgebieden in de schoolbeweging, in toenemende mate wordt de sectie betrokken bij verdere ontwikkelingen.

Internationaal

De contacten met de internationale schoolbeweging worden onderhouden door deelname aan de Internationale Conferentie van de Pedagogische Sectie (voorheen Haager Kreis) die zich dit jaar bezig heeft gehouden met de voorbereiding van de komende internationale lerarenbijeenkomsten, dit maal apart voor de mensen die werken met het kleine kind, inclusief kleuters, maar ook voor degenen die werken met schoolgaande kinderen in onder-, midden- en bovenbouw. Daarnaast is de discussie over de identiteit weer volop aan de orde.

Ook werd deelgenomen aan de internationale studieweek, het weekeinde over meditatie en de kinderbesprekingen. Deze activiteiten van de Pädagogische Sektion in Dornach werken op die manier door in Nederland, er is dan ook een intensieve samenwerking.

Ook internationaal is de samenwerking met de Belgische pedagogische sectie, we zijn gezamenlijk een serie bijeenkomsten gestart voor jonge leerkrachten om te onderzoeken welke vragen er leven die aan de secties gesteld kunnen worden. Bijzonder interessante en levendige bijeenkomsten die in het nieuwe jaar hun vervolg zeker zullen krijgen.

Sectie voor sociale wetenschappen

Plenaire bijeenkomsten

In de nieuwe opzet van het ochtendprogramma werd gezamenlijk gewerkt aan de inhouden van de eerste klasse, met name aan de eerste zeven klassenuren, waarin een schat aan oefeningen te vinden is voor het ontwikkelen van sociale vermogens. Ron Dunselman hield telkens in de drie bijeenkomsten een vrije klassenbeschouwing, waarna de deelnemers in kleine groepen aan de hand van vraagstellingen met elkaar in gesprek gingen. Vervolgens kon thuis en in het dagelijks leven geoefend worden, waarna de in het oefenen opgedane ervaringen en vragen in de volgende plenaire bijeenkomst in zoveel mogelijk dezelfde kleine groepen besproken werden.

Deze werkwijze werd door de deelnemers als waardevol ervaren.

Daarnaast was er in het laatste half uur van de ochtend ruimte voor mededelingen en berichten uit het werkveld zoals over werkgroepen, conferenties, initiatieven en andere praktische zaken.

In het middagedeelte, als werk- en onderzoekplaats, gaf in januari CEO Triodos Bank, Peter Blom, zijn visie op de krediet- en financiële crisis. Hij betoogde dat we zijn losgeraakt van de reële economie en dat de financiële crisis ook een omslagpunt is in termen van marktmechanisme en winstmaximalisatie. Er ontstaat een opening om het economisch leven weer als onderdeel van het sociale organisme te zien.

In mei sprak Hans Nijns, algemeen directeur Weleda Nederland en België, over 'Weleda in de branding'. De uitdagingen voor Weleda zijn groot. Een deel van de antroposofische medicijnen is door de Hoge Raad illegaal verklaard en het ministerie van VWS was van zins om BTW op antroposofische consulten en therapieën te gaan heffen. Deze twee ontwikkelingen beperken Weleda in haar bedrijfsvoering. Hoe gaat Weleda hiermee om en hoe verhoudt Hans Nijns zich hiertoe, als directeur en als mens? Evenals na de inleiding van Peter Blom in januari gaf ook de bijdrage van Hans Nijns volop aanleiding tot boeiende vragen en gesprek.

In september gaf Prof. Kees Zoeteman een inleiding over zijn recente boek 'Gaia Logica', waarbij hij inging op de zeven elementensferen die in de opbouw van de natuur zijn te onderkennen, de problemen die de mens daarin veroorzaakt en de morele uitdagingen die in het oplossen van die problemen verscholen liggen. Vanuit zeven duurzaamheidshoudingen kunnen we leren in de praktijk met deze problemen om te gaan, hetgeen ook ter plekke door de deelnemers geoefend werd.

De plenaire bijeenkomsten waren met 30 à 40 deelnemers goed bezocht.

Ontwikkelingsgroep Actief Recht

'Actief recht; een nieuwe oefenweg' staat boven een verslag in Motief van januari 2010 over de workshop op 27 en 28 november in conferentiecentrum Mennorode te Elspeet. Vijftien klasseleden waren gevraagd met de groep te zoeken naar mogelijkheden om 'Actief recht' toegankelijk te maken voor het dagelijks leven.

De ontwikkelingsgroep ziet 'actief recht' als iets wat in de samenleving van vandaag en morgen veel meer aandacht verdient. Het wordt als volgt omschreven: In de eerste plaats gaat het erom dat de individuele mens als het ware opstaat om in het rechtsleven

'waardebetrokken' te handelen. Vroeger was dat relatief eenvoudig: "fatsoen moet je doen". Nu moeten we steeds meer in de situatie zelf ons handelen bepalen.

De volgende stap is dat je voortdurend oefenend, ook in het dagelijkse leven, bij de beslissingen waar andere mensen bij betrokken zijn, recht probeert te doen zowel aan jezelf als aan de ander. Op deze weg probeer je evenwicht te houden t.o.v. de tegenmachten. Met vallen en opstaan, leren we zo onszelf en de wereld beter kennen. Het begint dus met een individuele sociale scholingsweg waarin we al doende vrijheid ontwikkelen. In (antroposofisch georiënteerde) instellingen waar actief recht wordt geoefend, zal dat een bijdrage leveren aan een gezond rechtsleven op meso-niveau, aldus de uitnodiging voor de workshop.

Bij de deelnemers aan de workshop bleek dat de vraag hoe actief recht operationeel kan worden gemaakt, wordt herkend en dat men het van belang vindt daarvoor instrumenten te ontwikkelen. Zij deden ook suggesties hoe dat zou kunnen worden gedaan.

Ondernemersgroep

De ondernemersgroep bestaat uit leidinggevenden van antroposofisch georiënteerde organisaties en instituten. De groep kwam vier maal bijeen. Vraagstelling was onder meer: "Hoe kun je in de feitelijke verrichtingen van je werk vormgeven aan de impuls van de organisatie, zodat de identiteit van de organisatie zichtbaar wordt"?

Als persoonlijke vrucht van de gesprekken schreef Boudewijn Wilmar een artikel met als titel 'Wat maakt een 'antroposofische organisatie' een antroposofische organisatie?' Dit artikel is aangeboden aan Motief.

Twee nieuwe deelnemers traden toe, waarmee de ondernemersgroep in 2009 uit 13 personen bestond.

Sectie voor Woordkunsten, Muziek en Euritmie

In 2009 hebben twee bijeenkomsten voor spraakvormers, musici en euritmisten plaatsgevonden.

De sectiedag op 21 juni had een iets andere opzet dan in de voorafgaande jaren, waarin altijd één klassenuur centraal stond. Nu ging het om de eerste 7 klassenuren. Het was mede een voorbereiding op de algemene, landelijke klassenurenconferentie die in augustus plaatsvond. Ter voorbereiding van deze dag hebben drie verschillende groepen van ieder zes euritmisten vormen ingestudeerd, die Werner Barfod speciaal voor deze uren heeft ontworpen. Dit was een bijzondere mogelijkheid om

deze klassenuren nog te verdiepen. Werner Barfod was bij deze bijeenkomst aanwezig. Roel Munniks hield twee voordrachten over de verbinding tussen de klassenuren. Hierna volgde de presentatie van de stille vormen in euritmie. Ook voor de toeschouwer was het een verrijking van de klassenuren.

Op 12 september vond een studiedag plaats met de spraakvormer Serge Maintier. Hij maakte de deelnemers op kunstzinnige en inspirerende wijze deelgenoot van zijn promotieonderzoek 'Die „Luftlautströmungsformen der Sprache im Atem: morphodynamisch-akustische Untersuchungen'. Met moderne middelen heeft hij de resultaten van het onderzoek van Johanna Zinke, beschreven in het boek 'Die Luftlautformen sichtbar gemacht', Verlag Freies Geistesleben, getoetst en systematisch fonetisch uitgebreid. Hij begaf zich daarbij op het wetenschappelijke gebied van de chaostheorie en de akoestiek. Zijn seminar bood via een zeer levendige uitleg over menskundige achtergronden, via enkele spraakoefeningen en via een rijkdom van filmbeelden zicht op de wereld van de klanken. Aan de hand van vele, zeer vertraagde, videobeelden, bijvoorbeeld van de lettergrepen 'bak' en 'bek' liet hij zien en horen hoe exact de aanwijzingen zijn die Rudolf Steiner gegeven heeft voor de euritmie (o.a. zoals die zijn uitgewerkt in de 'euritmiefiguren'). Tijdens zijn voordrachten werd duidelijk dat er in dit gebied nog veel valt te ontdekken.

De sectiegroep is in 2009 acht maal bij elkaar geweest. De avonden werden begonnen en afgerond met het lezen/luisteren naar de spreuk 'Michaelsimagination' van Rudolf Steiner. Daarna werd gewerkt aan een van de 'Leitsätze'. Thema's waren verder o.a. de voorbereiding van de bijeenkomsten, de situatie van de euritmie op de vrijescholen en een vooruitblik op de festiviteiten die plaats zullen vinden in het jaar 2012, wanneer de euritmie 100 jaar bestaat.

DEEL IV: FINANCIËEL JAARVERSLAG 2009

Toelichting op de jaarcijfers 2009

Inleiding

Als er eens een jaar is - zoals 2009 bij de AViN - dat financieel wat minder rooskleurig is, rijst de vraag of er sprake is van een trend of alleen van een incidentele terugval. De toekomst zal dit dan moeten uitwijzen, maar intussen dient het AViN-bestuur de komende jaren wel degelijk rekening te houden met minder inkomsten en met de noodzaak om de uitgaven te minderen. Als u naar de balans kijkt ziet u dat de AViN weliswaar een fors eigen vermogen heeft maar de komende jaren zal dit afnemen doordat veel activiteiten die uit de reserves gefinancierd worden niet 'zomaar' gestopt zullen worden. Beheerst bijsturen is nu echter wel aan de orde.

Een paar specifieke trends houdt het bestuur bezig: het niveau van de uitgaven en het niveau van de contributies. M.b.t. dat laatste zien wij in 2009 een terugloop van 3.5% t.o.v. 2008, die zich deels laat verklaren doordat de AViN haar ledental voor het eerst sinds jaren enigszins ziet dalen (met 1%, van 4304 naar 4261). Deels heeft het te maken met de slechtere economische situatie waardoor er meer moest worden afgeschreven op achterstallige contributies. Overigens kwam er nog altijd bijna € 10.000 meer aan contributies binnen dan begroot!

Een ander punt van aandacht vormen de uitgaven. Na een aantal jaren zonder geldzorgen blijkt het nu lastig om alleen al de nullijn aan te houden, aangezien bepaalde soorten kosten trendmatig zullen doorstijgen. Denkt u maar aan bv. pensioenpremies of het onderhoud van het gebouw. Als genoemde trends zich in 2010 en daarna voortzetten zal het AViN-bestuur zijn prioriteiten moeten bijstellen.

Hieronder kunt u zich zelf een beeld vormen van de financiële huishouding van de vereniging in het afgelopen jaar en van de begroting van 2010. Ook treft u de verklaring aan van de kascommissie.

Het door de accountant opgestelde officiële 'Financieel Jaarrapport' is zoals gebruikelijk 'op aanvraag verkrijgbaar'. U kunt het telefonisch (030-6918216) of per e-mail (secretariaat@antrop-ver.nl) bij het secretariaat opvragen, waarna het per post of per email zal worden toegezonden. Het rapport is ook te lezen op de website van de Vereniging (www.antroposofie.nl).

Overzicht uitgaven en inkomsten 2009

Uitgaven in 2009 (x € 1.000)	Begroot	Uitkomst	2008
<u>A. Primaire activiteiten</u>			
1. Verenigingsactiviteiten	43	30	38
2. Hogeschoolactiviteiten	104	84	83
3. Bibliotheek	54	57	42
4. Motief	208	241	194
5. AAG	<u>260</u>	<u>260</u>	<u>235</u>
Subtotaal A	669	672	592
<u>B. Voorwaardenscheppende activiteiten</u>			
6. Bestuurskosten	62	49	49
7. Bestuurs/projectmedewerker	17	24	13
8. Externe Communicatie	48	44	42
9. Bureaukosten	225	211	198
10. Huisvesting Boslaan 15 Zeist	44	87	36
11. Onvoorzien	<u>10</u>	<u>1</u>	<u>-</u>
Subtotaal B	406	416	338
Totaal reguliere uitgaven A+B	1.075	1.088	930
<u>C. Verdieping, vernieuwing en uitbreiding</u>			
12. Werkplanprojecten	29	1-	25
13. Overige initiatiefsteun	<u>50</u>	<u>182</u>	<u>22</u>
Subtotaal C	79	181	47
Totaal uitgaven A+B+C	1.154	1.269	977

Gefinancierd met (x € 1.000)	Begroot	Uitkomst	2008
1. Ledencontributies	650	660	685
2. Opbrengsten activiteiten	36	40	45
3. Opbrengsten Motief	80	78	79
4. Financieel resultaat	p.m.	11	12
5. Overige opbrengsten	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>3</u>
Totaal reguliere inkomsten	768	791	824
Totaal reguliere uitgaven A+B	1.075	1.088	930
Resultaat A+B	307-	297-	106-
Uitgaven C	<u>79-</u>	<u>181-</u>	<u>47-</u>
Resultaat A+B+C	386-	478-	153-

Verloop van het eigen vermogen, inclusief geormerkte gelden

Eigen vermogen per 1 januari 2009	2.209	
Resultaat A+B+C	478-	af
Resultaat effecten	236	bij
Legaten	<u>22</u>	bij
Vermogen per 31 december	1.989	

Toelichting op 'Overzicht uitgaven en inkomsten 2009'

Als u naar de verschillende bedragen uit het overzicht kijkt, begrijpt u de grotere aandacht voor het niveau van de uitgaven. Er is bijna geen post die in 2009 niet gestegen is. Voor de soms substantiële overschrijdingen zijn overigens zeer verschillende verklaringen te geven. Een drietal overschrijdingen is zonder concrete uitleg niet te verklaren; dit betreft de posten 'Huisvesting' (€87.000), Werkplanprojecten (-€1.000) en 'Overige initiatiefsteun' (€182.000) en houdt verband met de specifieke boekingsmethode van de AViN.

De posten nader toegelicht:

- Verenigingsactiviteiten (-€ 13.000, -30%): niet voor themadagen en vieringen werd minder uitgegeven, maar wel voor overige activiteiten (o.m. de jaarvergadering)
- Hogeschoolactiviteiten (-€ 20.000, -19%): vier secties gaven meer, zes gaven minder uit dan begroot
- Bibliotheek (+€ 3.000, +5%): met name door hogere (onvoorziene achterstallige) pensioenlasten
- Motief (+€ 33.000, +16%): de nieuwe vormgeving en extra inzet van

personeel bleek (veel) hoger uit te komen (dan voorzien), terwijl daarnaast praktisch alle andere posten (te) hoog zijn uitgekomen. Inkomsten uit advertenties en abonnementen zijn - gelukkig - op peil gebleven

- Bestuurskosten (-€ 11.000, -18%): over de hele linie minder uitgaven, met name minder advieskosten
- Bestuurs-/projectmedewerker (+€ 7.000, +41%): dit betreft een tijdelijke projectmedewerker om het bestuur te ontlasten
- Externe communicatie (-€ 4.000, -8%): saldo minder kosten voor honoraria en meer kosten website
- Bureaukosten (-€ 14.000, -6%): de meeste posten kwamen gunstiger uit, met name de loonkosten en de afschrijvingen
- Huisvesting Boslaan (+€ 43.000, +97%): doordat het kantoorgebouw in de balans op € 0 is gewaardeerd, kon ook de verbouwing in principe niet aan de waarde van het gebouw worden toegevoegd; het volle bedrag van die verbouwing (€ 46.500) moest derhalve in één keer in de exploitatie worden meegenomen, waar dat normaliter in 10 jaar zou zijn afgeschreven. Was dat gedaan, zou het tekort op deze post op slechts €1.400 zijn uitgekomen
- Werkplanprojecten (-€ 30.000, -103%): jaarlijks wordt uit de (legaten)reserve een bedrag genomen vanwaaruit de z.g. werkplanprojecten worden gefinancierd (begroot: € 29.000). Vorig jaar was dat t.b.v. onder meer het jongerenwerk, diverse conferenties en de meditatiewerkplaatsen. In totaal ging hier ± € 74.000 om, maar er waren ook inkomsten. Zo werd het saldo € 1.000 positief.
- Overige initiatiefsteun (+€ 132.000, +264%): deze post geeft een ander beeld. Er vonden in 2009 grote uitgaven plaats (€ 207.500) vooral doordat in eerdere jaren toegekende subsidies werden uitbetaald, zoals b.v. aan de Stichting Rudolf Steiner Vertalingen, aan het Louis Bolk Instituut t.b.v. het basiswerk 'Kentheoretische en methodische aspecten van geesteswetenschappelijk onderzoek' en aan het 'Lectoraat Antroposofische Gezondheidszorg' van de Hogeschool Leiden. De post fungeert ook als 'doorgeefluik' voor bv. de kerstactie, zodat er ook nog inkomsten geboekt worden. Saldo: € 182.000.
- op de ledencontributies (+€ 10.000, +1,5%) moest aan het eind van het jaar meer worden afgeschreven dan in voorgaande jaren. Oorzaak: 1% minder leden en de financieel-economische situatie in Nederland. De opbrengsten waren weliswaar € 10.000 hoger dan begroot, maar toch € 25.000 lager dan in 2008.

'Rechtsonder' in het 'Overzicht uitgaven en inkomsten 2009' kunt u in het kort zien hoe het 'Eigen Vermogen' zich heeft ontwikkeld. In 2009 werd voor € 22.000 aan legaten ontvangen van mevrouw J.P. Weltevrede te Den Haag, mevrouw J.H. Ogilvie-Matthijssen te Driebergen en mevrouw H.T. Hijmans te Bosch en Duin.

Totaalbeeld 2009: waakzaamheid geboden!

Resumerend kan over 2009 gezegd worden: onder meer omdat bij enkele posten te weinig controle is geweest, werd er meer uitgegeven dan begroot. Bij andere posten was sprake van een 'technische overschrijding' (zie hierboven de verklaringen bij 'Huisvesting Boslaan', 'Werkplanprojecten' en 'Overige initiatiefsteun'). Hoe het ook zij, door ook nog eens minder gunstige contributies en minder opbrengsten uit legaten was 2009 minder gunstig dan wij de laatste jaren gewend waren; slechts de stijging van de waarde van de effectenportefeuille (met € 236.000) kon voorkomen dat het vermogen met zo'n € 450.000 zou zijn afgenomen. De effectenportefeuille wordt degelijk en duurzaam beheerd door Triodos Bank.

Balans per 31 december 2009

ACTIVA (x € 1.000)	2009	2008
<u>Materiële vaste activa</u>		
1. Onroerende goederen	p.m.	p.m.
2. Inventaris	61	22
3. Boekenbezit	p.m.	p.m.
Totaal materiële vaste activa	61	22
<u>Financiële vaste activa</u>		
4. Effecten	1.863	1.557
5. Leningen u/g	89	97
Totaal financiële vaste activa	1.952	1.654
<u>Vlottende activa</u>		
6. Debiteuren	29	31
7. Overige vorderingen	68	71
8. Liquide middelen	92	655
Totaal vlottende activa	189	761
 Totaal activa	 2.202	 2.437

PASSIVA

Eigen vermogen

1. Algemene reserve o.a. uit legaten	1.534	1.701
2. Toegezegd t.b.v. 'Overige Initiatiefsteun'	436	425
3. Bestemd geld projecten Werkplan II	<u>19</u>	<u>83</u>
Totaal eigen vermogen	1.989	2.209

4. Voorzieningen (panden, pensioenen)	106	131
---------------------------------------	-----	-----

Schulden korte termijn

5. AAG	1	1
6. Crediteuren	36	27
7. Belastingen en sociale premies	11	9
8. Vooruit ontvangen bedragen	10	10
9. Nog te betalen bedragen	<u>49</u>	<u>50</u>
Totaal schulden korte termijn	107	97

Totaal passiva	2.202	2.437
----------------	-------	-------

De balans nader verklaard

Het balansoverzicht toont de financiële positie van de vereniging in het begin en aan het eind van het jaar. Daaruit blijkt dat het Eigen Vermogen (EV) in die periode ondanks de afname op een niveau van 90% van het balanstotaal stabiel is gebleven en ook in absolute zin nog steeds aanzienlijk is.

Enige posten aan de passiva-zijde

Het EV daalde vorig jaar met ± €200.000 tot net onder de €2 miljoen. Op zich nog steeds een mooie 'buffer' en nog ver verwijderd van de door het bestuur vastgestelde minimumbuffer van €550.000. De verklaring voor de vermindering is complex, omdat veel uitgaven direct ten laste komen van het vermogen (de bestemmingsreserves). De eindbedragen zijn het resultaat van een groot aantal bestedingen in het kader van het 'Werkplan' en de 'Overige initiatiefsteun', van een eerder verkregen legaat dat alsnog de bestemming 'Ontmoetingscultuur' kreeg en van vrijgevallen bestemmingen en tenslotte de verwerking van het negatief exploitatieresultaat.

De post 'Voorzieningen' werd in 2009 aangewend voor groot onderhoud aan het kantoorpand in Zeist en voor een tweetal langlopende uitkeringen (pensioen en vruchtgebruik).

Enige posten aan de activa-zijde

De opvallendste mutaties kunt u vinden onder de 'Financiële vaste activa' (Effecten) en de 'Vlottende activa' (liquide middelen). Onderling hangen deze posten ook samen. In verband met de onzekerheid op de financiële markten werd namelijk aan begin 2009 veel geld (op deposito's) liquide gehouden (€665.000). Deze gelden werden in de loop van het jaar grotendeels omgezet in effecten. Een deel moest liquide blijven om de activiteiten van de vereniging te kunnen financieren totdat begin 2010 de nieuwe contributies zouden binnenkomen.

De waarde van de 'Materiële vaste activa' (Inventaris) is gestegen door de noodzakelijke vernieuwing van computerprogrammatuur en van de (bij)keuken.

Begroting 2010

uitgaven (x € 1.000)	2009 uitkomst	2010 begroot
<u>A. Primaire activiteiten</u>		
1. Verenigingsactiviteiten	30	37
2. Hogeschoolactiviteiten	84	97
3. Bibliotheek	57	56
4. Motief	241	223
5. AAG	<u>260</u>	<u>235</u>
Subtotaal	672	648
<u>B. Voorwaardenscheppende activiteiten</u>		
6. Bestuurskosten	49	58
7. Bestuurs/projectmedewerker	24	24
8. Externe Communicatie	44	43
9. Bureaunkosten	211	238
10. Huisvesting Boslaan 15 Zeist	87	48
11. Onvoorzien	<u>1</u>	<u>10</u>
Subtotaal	416	421
Totaal reguliere uitgaven A+B	1.088	1.069

C. Verdieping, vernieuwing en uitbreiding

12. Werkplanprojecten	1-	22
13. Overige initiatiefsteun	<u>182</u>	<u>35</u>
Subtotaal	181	57

Totaal uitgaven A+B+C 1.269 1.126

Gefinancierd met (x € 1.000) **2009 uitkomst** **2010 begroot**

1. Ledencontributies	660	650
2. Opbrengsten activiteiten	40	41
3. Opbrengsten Motief	78	94
4. Financieel resultaat	11	p.m.
5. Overige opbrengsten	<u>2</u>	<u>1</u>
Totaal reguliere inkomsten	791	786

Totaal reguliere uitgaven A+B 1.088 1.069

Resultaat A+B 297- 283-

Uitgaven C 181- 57-

Resultaat A+B+C 478- 340-

Voorzien verloop eigen vermogen:

Eigen vermogen per 1 januari 2010 1.989

Resultaat A+B+C 340-

Incidentele mutaties p.m.

Resultaat effecten p.m.

Legaten p.m.

Voorzien eigen vermogen per 31 december 2010 1.649

Toelichting op de begroting 2010

Voor het eerst sinds een aantal jaren laat de AViN een begroting zien, waarbij de uitgaven niet zullen stijgen. Ook de afname van het EV is €18.000 minder dan in 2009 werd voorzien. Het is echter nog steeds een afname met het (te) forse bedrag van € 340.000. De beoogde ombuiging is voor het bestuur geen gemakkelijke operatie, aangezien sommige kosten

zoals voor huisvesting, salarissen of pensioenpremies zonder forse ingrepen autonoom zullen blijven stijgen.

De uitgaven voor 2010 werden in principe teruggebracht op het niveau van 2008. In een aantal gevallen bleek dit lastig te realiseren. Wij noemen met name de 'Bureaunkosten' (de reeds genoemde salariskosten), de huisvesting en Motief. In het ledenblad dat tegenwoordig door een toenemend aantal externe abonnees (781) gelezen wordt, werd namelijk in 2009 wederom geïnvesteerd (meer pagina's en een verbeterde lay-out), wat enerzijds structureel meer kosten (€ 15.000) met zich mee brengt, anderzijds ook meer opbrengsten (€ 14.000).

Maar op diverse posten is wel degelijk gekort. De meest opvallende is de afdracht aan de Allgemeine Anthroposophische Gemeinschaft (AAG) in Dornach, CH, die weer op het niveau van 2008 is gebracht (€ 235.000). Twee argumenten gelden daarvoor: Nederland is het enige land waar zelfstandige secties van de vrije hogeschool voor geesteswetenschap functioneren waarvoor dus ook aparte financiering nodig is. Daarnaast wordt het als onjuist ervaren dat een landenvereniging eenzijdig het koersrisico EUR - CHF op zich neemt. Andere posten waarop significant (>10%) geminderd is, zijn de 'Verenigingsactiviteiten', de 'Externe Communicatie', de 'Werkplanprojecten' en de 'Overige Initiatiefsteun'.

Voorzien wordt dat het AViN-bestuur in 2010 en daarna verder zal moeten bijsturen om ook op de langere termijn continuïteit te geven aan de activiteiten van de vereniging.

De contributierichtlijnen voor 2011

De contributierichtlijnen van de AViN zijn afgestemd op de financiële mogelijkheden van de leden. Het is als richtlijn bedoeld; elk lid kan de hoogte van zijn of haar bijdrage ervan afleiden.

Sinds 2007 werden de contributies niet meer verhoogd, maar sindsdien heeft er een geldontwaarding plaatsgevonden van bijna 6.5%. Het bestuur is dan ook van mening dat een verhoging met ingang van 2011 te verantwoorden is. Aan de ledenvergadering wordt de volgende aanpassing voorgesteld:

- jongerenlidmaatschap (tot en met 27 jaar) € 30 (was €25)
- kennismakingslidmaatschap (max. 1 jaar) € 60 (was €50)
- minimumbijdrage € 132 (was €120)
- normbijdrage € 210 (was €192)
- steunbijdrage € 375 (geen verhoging)
- extra steunbijdrage, vanaf: € 1.000 (geen verhoging)

Samenstelling kascommissie 2011

In artikel 16 van de statuten wordt onder lid 3 vermeld dat de rekening en verantwoording wordt onderzocht door de kascommissie bestaande uit twee personen die geen zitting hebben in het bestuur. Jaarlijks wordt telkens één lid voor een periode van twee jaar benoemd door de Algemene Ledenvergadering. Doordat de functie van de kascommissie grotendeels werd overgenomen door de accountant, ontwikkelde deze commissie zich tot belangrijk adviesorgaan voor de penningmeester.

Vorig jaar werd Ed (E.A.M.) Taylor voor twee jaar benoemd, maar dit jaar loopt de termijn van Roland Mees (drs. R.A.J.) af. Het bestuur zal de ledenvergadering voorstellen Roland Mees voor een volgende termijn van twee jaar te herbenoemen. Hij is daartoe gaarne bereid.

Verklaring kascommissie

De Kascommissie heeft het proces van totstandkoming van de jaarstukken 2009 gevolgd en komt tot de conclusie dat deze een getrouw beeld geven van de financiën van de AVIN. De jaarrekening is opgesteld door een wettelijk erkende accountant, hetgeen waarborgt dat de cijfers een juiste afspiegeling vormen van de omvang van het vermogen van de vereniging. Wij bevelen de Algemene Ledenvergadering aan om de jaarstukken 2009 goed te keuren en het bestuur décharge te verlenen.

Hierbij wordt opgemerkt dat de kascommissie in feite al enkele jaren werkt als beleidsadviesorgaan van de penningmeester. Haar statutaire taak is overgenomen door de accountant. In haar rol als adviseur pleit de Kascommissie dan ook voor het voortzetten van het huidige beleid, waarbij op de kosten van de AVIN wordt bespaard, indien de inkomsten (bijv. legaten) achterblijven bij de begroting.

Zeist, maart 2010

Roland Mees en Ed Taylor